

Jaroslav Dvořáček ve vzpomínkách svého syna

K 30. výročí úmrtí akademického malíře, který se narodil na Sasině

Mezi nejkrásnější vzpomínky na mé rané dětství patří neodmyslitelně nedělní rána. To jsem směl po probuzení vlézt k tatínkovi do postele. Vrtěl jsem se naschvál tak dlouho, až jsem ho probudil.

„Tatínku, povídej, jak jsi byl malej, škemral jsem.“

A můj milovaný tatínek, oči ještě zalepené spánkem, začínal vždy stejně:

„Když jsem se narodil, šel jsem do hospody a dal jsem si tam guláš a pivo.“

Ve skutečnosti to ale bylo úplně jinak.

Narodil se 18. prosince 1908 v drážním domečku na Sasině. Ano, je to ten, který tam dosud stojí, tak trošku na kopečku nad silnicí.

Co už ale nestojí, je sasinská hospoda, která tu noc lehla popelem. Dědeček, tatínkův tatínek, v ní byl hospodským. Mnoho majetku se tehdy rodině zachránit nepodařilo, ale dobří lidé z obce se postarali o nenutnější, zejména o babičku, pro kterou v tu dramatickou noc v provizorním prostředí nadešla těžká hodinka. Tak takhle tedy přišel na svět tatínek.

Kromě radostí přišly i starosti. Zpravidla spolu chodí ruku v ruce. Živnost nebyla pojištěna, úspory téměř žádné a tak dědečkovi nezbylo, než hledat práci v Brně. Našel ji konečně na Špitálce, jejíž bachratý plynojem ještě nedávno zdobil brněnské panoráma. Dokonce kvůli místu musel vstoupit do národně socialistické strany – brněnský pan starosta byl jejím stoupencem. Za čas i jakési bydlení rodině, tehdy pětičlenné, město poskytlo a tak se z tatínka stal městský – „Brněnský“. A tím už zůstal.

Malovat začal již jako malý chlapec a maloval na všechno, co mu pod ruku přišlo. A líbilo se to. Po ukončení obecné školy rozhodl dědeček:

„Kluk pěkně maluje, bude tedy malířem písma!“

A dal tatínka do učení k mistru Čížkovi. Řemeslo to bylo poctivé a kumštovní. To nebyla jen písma na cedulích, to byla mnohdy hotová „umělecká“ díla. Na hospodách musely viset malby orosených půllitrů se zlatavým mokem, z tabulí řezníků se usmívaly prasečí hlavy s pikantním citrónkem v tlamě a talíře kouřících jitnic. Ruční příprava olejových barev, kdy se v moždířích drtily a třely barevné přísady, mísily oleje a fermeže, připomínala alchymistické dovednosti. A k tomu občas paní

mistrové do sklepa pro uhlí a v podvečer do pokračovací školy. Na klukovské spouzení tedy moc času nezbývalo.

Umělecké nadání však nejde dlouho držet pod pokličkou rutiny. A tak se rodina uskrovnila, ostatní děti už také pracovaly a mladý muž šel na studii. Brněnská Škola uměleckých řemesel na Husově třídě, krásná klasicistní budova, má v zasvěcených kruzích opravdu dobré jméno. O její věhlas se postarala díla jejich absolventů i profesorů. Jmenuji jen namátkou z paměti, abych neukřivdil, jména malířů Hliněnského, Petrovana, Matala, Bruknera. Tatínek byl vybrán pro obor grafiky a sochařství u profesorů Sumera a Svrčka. Talentové předměty mu zdaleka potíže nečinily, ale ta deskriptivní geometrie, co se ho natrápila!

Studentská léta vždy byla, jsou a budou obdobími bouřlivého veselí a prvních lásek. Taková „šušácká“ slavnost – šibřinky – dokázala rozveselit celé Brno. Ani ta láska tatínka neminula, poznal zde ve své spolužačce Božence Trávníčkové svoji celoživotní družku, moji milovanou maminku.

Ambice nedávají mládí pokoje a tak po absolutoriu střední školy na doporučení učitelů vzhůru do Prahy! Na Akademii výtvarných umění u profesora Nechleby měl hodnocení znamenité. Jen těch peněz nezbývalo. Bylo to zrovna v době velké hospodářské krize, kdy i o příležitostné výdělky byla nouze. A tak po dvou letech zpět do Brna, postavit se na vlastní nohy. Založit rodinu a v ateliéru mansardového bytu kreslit a malovat, malovat a kreslit, neustále dokola. Stal se členem Spolku výtvarných umělců Aleš, jehož členové své práce pravidelně vystavovali v dnes již neexistujícím výstavním pavilónu.

Obdivoval jsem a dodnes obdivuji otcovu píli, se kterou tvořil. Od rána do večera, každý den, svátek nesvátek. I na procházky do přírody, které tak miloval, nevycházel bez skicáře, pera a lahvičky tuše v kapse.

Z kavárny Avion, kam chodil se svými přáteli, se vracel s notýsky pomalovanými tvářemi hostů, z nichž bylo rozpoznat někdy i témata rozhovorů, které vedli.

Jen ve stálém zaměstnání nikdy dlouho nevydržel. Dobré místo vedoucího reklamního oddělení firmy ASO v Olomouci opustil sám. Šlo o rutinní práci, která jej nedokázala dlouho upoutat.

Jinak skončila jeho činnost profesorská na Škole uměleckých řemesel v roce 1939. Němečtí okupanti tehdy nařídili „prověrky“ znalostí němčiny celého učitelského sboru. Ani k nim tehdy nepřišel. Bylo to zbytečné.

Do práce výtvarného redaktora brněnského deníku Rovnost se pustil s vervou a nadšením tehdejších poválečných let. Skoro v každém nedělním čísle byla některá z jeho kreseb zachycující úsilí o obnovu, lidskou práci. Na soustředěnou malířskou tvorbu času ani nezbývalo a do svého ateliéru se dostával opravdu jenom v neděli. Vážil asi dobře, když tuto činnost po dvou letech opustil.

Nastal čas jeho zralé tvorby. Celé dlouhé dny zůstával zavřen v ateliéru, ve své „trucovně“, jak říkal. Občas na skleničku se svými přáteli, kamarády z mládí i z redakce Rovnosti. S malíři Robertem Hliněnským, Petrem Skácelem, sochařem Vincencem Makovským, básníky Oldřichem Mikuláškem, Janem Skácelem, Karlem Kaprálem, spisovatelem J. V. Plevou.

Jaroslav Dvořáček: Dominanta Sebranic, perokresba, 1972

Hledání. Hledání a nacházení nových výrazových prostředků, nového a hlubšího obsahu díla. Vystavoval na členských výstavách Svazu výtvarných umělců, na samostatných výstavách v Malé galerii u Barvičů, v Kulturním domě města Adamova, na zámku v Boskovicích.

Technika olejomalby střídal techniku barev temperových. „Zelené“ období nacházející výraz pro odraz trav vystřídal období „modré“, ve kterém převládalo zrcadlení vodních hladin.

Souběžně s malováním se věnoval pracem grafickým. Postupně přešel k náročnějším technikám, jako jsou lepty, suchá jehla, akvatinta a litografie. Nejčastějšími tématy grafických prací, převážně figurativních, je práce lidí na polích, jejich odpočinek i jejich rodinný život.

Jak motivy figurativní, tak i krajinné mají u tatínka společného jmenovatele – Českomoravskou vysočinu. Jeho srdce jej celý život neodvratitelně přitahovalo do této krajiny, krajiny jeho dětství, mládí a lásky.

Dlouho tedy tatínek na Sasině nepobyl. Odměnil se jí za svoji tělesnou nepřítomnost svojí malířskou tvorbou. Partie z okolí Sebranic, Kunštátu, Boskovic i z druhého konce Vysočiny – Jimramovska a Víru – patří k jeho nejlepším dílům.

Rozloučili jsme se s ním naposledy v roce 1980, zemřel ve středu 20. srpna.

Dallas, Texas, leden 1995.

Několik slov závěrem

Životní příběh napsaný „jedním dechem“ během jednoho lednového večera poslal na moji adresu v roce 1995 Jaroslav Dvořáček ml. ze svého pobytu ve Spojených státech amerických.

K jeho zveřejnění v tehdy nově koncipovaném zpravodaji Svitávky, který zůstal pouze ve fázi příprav, nedošlo. Ležel tak uložen v zásuvce soukromého archivu a čekal na svoji příležitost. V zapomnění zůstal i před dvěma roky, v době stého výročí narození tohoto významného rodáka ze Sasiny. Nyní je tak splacen dávný dluh v podobě původní textové verze, kterou jste právě dočetli.

Pavel Krejcar

Obrazová příloha v textu:

J. Dvořáček (foto z archivu Moravské galerie Brno)

Dominanta Sebranic (Kronika poctivi diejini Sebranic č. 2, roč. 7, str. 36)